

UVÍDĚNÍ DO DRAMATECKÉ HRY

Je třeba hned v úvodu říci, že tato práce, tyto listy ani-
rá nechtějí být nějakým konkrétním a vyčerpávajícím návodem
k výuce, učebníci pro určitý věk lépe literárně dramatických
oborů lidových škol učební. /LEO - LEO/.

V daném případě půjde jen o u v á d ě n í d o h r y
v pravém slova smyslu. O souhrn poznatků a zkušeností z práce
s mladými lidmi, kteří přicházejí do d r a h ě k e e y k l u
LEO b e z předškolní výuky v úklu p r v ě m .

Jde o to, jak překlenout a těžit dospívajícími v ne nej-
kratší době pět let, ve kterých jejich stejně starí spolužáci
měli možnost nejen dramatickou hru pochopit, vzniknout do jej-
ích neobjevitelných tajů, ale získat i praktické a teoretické
vědění, které jim umožňují si hrát a hrát pro druhé a plaže
vytížit i s určitou hodnotou.

Ve svých poznámkách se nebude zabývat rezerou jednotlivých
hodin, či přesným časovým sledem, ani popisem cvičení hlasové
a pohybové výchovy, i když tato cvičení jsou pochopitelně součástí
výuky i zde, tj. v přípravném ročníku druhého cyklu.

Zaujmí se pouze na určité momenty, které byly v procesu
přínosu, dopomohly k překonání stádu, svátosti a vyvolaly
v lidských sasku - ono silné a potěšné "Choi" - získat občerstvení
pro ušlechtilou seberealizaci, které má moc přinášet potěšení
nejen jim samým, ale i druhým.

I.

Má-li se hovořit o práci s třídou pátácti až šestnácti-
letou, je nutné si uvědomit, že zde jsou nejen rozdílné schop-
nosti, ale i rozdíly psychické a mentální.

Někteří žáci jsou z psychologického hlediska ještě plně
v období pubescence, jiní docházejí již ke stupni vyššímu.

Ti přicházejí do LEO již s výraznějšími uvědoměními a
vlastníne počinání, než jejich spolužáci. Jsou disciplinovaně-
jší, jejich citové postoje jsou vyrovnanější a také přirozenější
podnětům. K různým pubertálním projevům svých klesárců jsou
kritičtí, jejich jednání je obšírné. To právě v našich případech
stěžuje počáteční fáze práce, kdy má se nejspíše dojít k utvoře-
ní dobrého kolektivu a dobrých, přátelských vztahů:

Považují za účelné zmírnit se obecně v nejhrubších rysech
e p s y c h o l o g i e - p u b e s c e n t a .

Po přechodu vyrovnanosti, spokojenosti, počehnosti,
dechází v tomto období k neklišu, k bojovné neuspokojenosti, ale
také k tvůrčí aktivitě.

V citovém vývoji dochází k bouřlivým změnám. Vztahy k líder-
nejdou už jen vnější, jsou niternější, prohlubuje se oddělenost
i nenávisť. Zesiluje sebevědomí, kritičnost. Nikdo není pro pubes-
centa dost dobrý, dospělého kritizuje, bořící, ale přitom sám
jiš c h o e b ý t d o s p ě l ý m a z n o š í s e o t o v š e o b e h n ě n ě
spůsoby, /kouření, alkohol, šlounaté výrozy, zvýšená práce o
zevnějšek./ Pubescent je citově rozdílný, výbušný. Vznikají
zcela nové vztahy k druhému pohlaví, které mnohdy vedou ke zhorše-
ní poměru k práci, k pocitu osamocení apod.

Růstem jeho vědomí a sebevědomí oferňgje se v ošitku jeho
niterného a kritického zorného pole upoločenaký život dospělých
a dospívajících. Tedy prostě jeho vztah k líderu, kteří jsou
kolan něho.

Nejdůležitější úlohu má přitom sebecit. Pubescent o sobě
často uvažuje a cítí se buď příliš spokojen nebo zase nespokojen
sám se sebou. Intenzivně si uvědomuje jak se na něho dívají
druzí a jaké místo mezi nimi zaujímá. Zvláště mu záleží na uzná-
ní v jeho kamarádské skupině. V kolektivu, který si sám tvoří,
nerátá vědomí soudržnosti a solidarity.

Prudké změny, které zasahují do chování k rodičům a dospělým
všec, vyvolávají časté konflikty, které zpětně velmi silně zasahují
pubescenta.

Mládež jeví nechuť k formální reprodukci. K tomu, co se učí,
začíná pronikat vlastními slovy, rozšiřuje se slovní zásoba.

V tomto období dozrívá také estetické citění, které může
být sice ještě primitivní, ještě nepostihuje to základení a nej-
vyšší v kulturních hodnotách, ale při svěžení svých myslů pro-
šívá ^{šívá člověk} živé vztahy k přírodním a uměleckým krásám intenzivněji než
dospělý.

Právě v tomto období probíhá u chlapců také rutace. Také
dívký procházejí hlasovými změnami, i když ne tak zerkantními.

Tyto znaky vedou k instinktivní zálibě v hlasové robusinosti, k hulákání, řevu, lezení, a hovorový jazyk u mládeže nebývá nezářoucí síly a extremnosti. /vulgarizmy/.

Od dospělých potřebuje pubescent pozorná, stále, pevná, ale taktická vedení, důvěra, ale nemalicherná řízení, bez poručování, moralizování, bez snižování důstojnosti, bez počeňování a cizování svobody a sebestatnosti.

A ještě několik slov ke stavu pubescence. Dosevední diletantské zájmy z období pubescence se klní v obecně vědnější. Nastává snížení nervového napětí. I po stránce biologické se již nevyžívá tolik energie. Vzhružuje se individualita, ustalují se základní rysy charakteru a osobnosti. Adolescent vstupává ú práce a učí se již přinést přes její potíže. Je disciplinovanější, jeho citové postoje vyrovnanější a přiměřenější řečnatým. Touhá k vyvrcholení vývoje myšlení. Cokohává se schopnost odločení výsledky od předmtu, ba i od slova, jež má být zahráeno symbolom. /Abstrakce/.

Závěrem: Shrnu-li, je své zřejmé, že práce pedagoga i žáků v této přípravné třídě druhého cyklu není snadná.

Zatímco někteří žáci jsou plni nekliču, rozporů i určité vzpurnosti proti pravidlům, které oni neurčili, ti druhí jsou již vyrovnanější; ochotní přijímat a vědomě jít pod vedením učitele k určitým cílům. Tato nemourčnost mále pochopitelně přinést sebou řadu rozporů mezi samotnými žáky. Ani ti nejvyšší lejší nejsou ještě natolik vyspělí a zkušení, aby řádi poroučení pro ty druhé, kteří jim připeřejí neukáznatí a "hloupi". Tím druhým, kteří jsou zatím ještě v pubertě až po uši, připeřejí iose jejich vyspělejší spolužáci nečoukání, na jedné straně je očeruzují, ale na druhé tajně bdivují, ostýchejí se před nimi, nebo je dětinsky provokují.

Pro pedagoga je tedy nutné v první řadě znát psychologii tohoto věku, v druhé pak mít nejen dobrou vůli, ale přechovávat dobré nervy a velkou dávku trpčivosti a pochopení.

Limitovaný rozsah této práce mi umožnil uvést zde jen zhruba ně některé charakteristiky psychiky pubescentů.

I když jsou nepochybně většinou pedagogů známí, bylo, myslím, správné je zde připomenout, poněvadž z jejich znalostí je natno v další práci stále vycházet, mít je neustále na zřeteli a vytvořit si z nich čnou pracovní podmínku.

II.

Do přípravného ročníku druhého cyklu patří a b o z e j í
řáci:

- a/ nestejně psychicky vyspělí,
- b/ nestejně talentovaní a zkušení,
- c/ nestejných zájmů a nestejných motivací ke vstupům do DO - LŠU.

Adepty sub c/, tedy po stránce motivační, rozdělují do čtyř skupin:

1. Zájemci, kteří viděli vystoupení svých spolužáků v pořadích LŠU, tato činnost se jim zalíbila a zalíbilo se jim i v kolektivu, do kterého se přišli pořádat s některým ze svých přátel. Přijdou, protože se domnívají, že činnost v souboru, jak ji už provozují jejich známi, kteří již prošli studiem prvního cyklu, bude pro ně přijatelným způsobem seberealizace.
2. Druhou skupinu tvoří ti, kteří se zhlédli v hereckém povolání, lépe řečeno v nějaké herecké hvězdě, většinou filmové, převážně se domnívají, že přijdou a budou hrát divadlo. Někteří z této skupiny - nešťastí je jich jen málo - po čase odcházejí, protože neokáží pochopit, že to něco stojí, než se ta "prkna" vstoupí. Jsou to většinou ti, kteří už někde "hráli", tak to nic nestálo a tak odcházejí hledat soubor, kde se jejich ambice splní, aniž by se po nich něco chtělo. Doufáme, že postupným zvyšováním náročnosti zrestringuje se počet takovýchto souborů na minimum.

3. Do třetí skupiny zařazují žáci, které buď někdo přivedl a oni se víceméně "dají" přihlásit proto, aby nastřehali partu - nebo se sice přihlásili sami, ale v počtateř ani moc dobře nevědí, kam se se to přihlásili a proč. Snad jim to doporučil učitel na jejich škole, snad si řekli, že by měli mít nějakou mimoškolní činnost a tato jim v jejich nevědomosti připadá nejvhodnější.

Především i zajímavou skutečností je, že z těchto žáků nám často vyrůstají ti nejvědomičtější i nejochotnější.

4. Poslední skupinu - nikoliv ovšem významnou - tvoří žáci, kteří se přihlašují z vřelého zájmu o divadlo, většinou jim recitovali v různých soutěžích a LDO v dřívějších letech buď nevěděli, neměli odvahu se přihlásit, nebo jim v přihlášení bránily jiné důvody.

Ve všech čtyřech skupinách jsou žáci a většinou i menší inteligenci, a patrně vrozených talentů, talentů skrytých, mají komedianti, které nešťavě musíte odnosit "brat", žáci neukáznení, neprázdní, trévnější, někteří zakřiknutí, jiní domyšliví, všichni mají nějak popašně těch patnáct, šestnáct stránek svého života ročníky, školními i osobními problémy. Každý z těch mladých lidí je jiný a my si těchto odlišností musíme být vědomi, vycházet z nich a konkrétně a pozvolna tuto neosvědomčenou skupinu trefit v celok, kolektiv, který bude naplněn přátelským duchem, a v něm pájže vždy všem sbečně a silně síle.

III.

Zalmenovali si vášnet jít samotná práce šáků v připravování ročníku družného cvičení. Je nepotřební si ještě uvědomit, jak dalece jsou tyto věci schopní si hrát, jak je to u nich s hazardní hrou a fantasií.

Zatímco u malých dětí je hra většinou zcela přirozená, to hře jsou snadno zvládnutelné a učitel je tak snadno může učiti pravidelně a systematicky hry peněz, u šáků, kteří v tomto "vyšším" věku přicházejí p ř í m o k o přípravě ročníku družného cvičení, dá se již těžko hovořit o dětské hře, o bezprostřednosti a plném ponoru do hry. Ke hře přistupují již jako k uvědomělé činnosti, navíc osvětleni silnou čávkou sebekontroly i cizího.

Tím ovšem není řečeno, že děti tohoto věku si nemohjí vůbec hrát. Ubíjí, jistě - o veliký zájem, mnohdy až s přehrou energie. Hrají všechny hry sportovní, tančí, zpívají, hrají již i své hry říletné, - ale to vše není to naše hra.

Už to není ona hra na vědu, pročevačku, lupiče, policisty, kterou je obdřeno dětství, kdy schopnost "hrát si" je děna věc téměř bez rozdílu, kdy děti vytvářejí své hrukové role na ulici, cvičem zcela neuvědoměle.

U dospívajících jde tedy o problém určitěho vrození, v jistém smyslu o "odhození" dospělosti, ne které si právě v tomto věku tak zkládají. Dále jde o to z b o v i t j e s t u d o u k t e r ů j e p r á v ě p r o t o m o v ě k p ř í s t a v ě n ě j.

Mapit se s o u s t ř e d ě n í e u k ť z n ě n o s t i - o e s k o l i v j a c o u n e j v o i c e r o s t ě k a n í a r o z k ť r e n í .

ale nejde jen o osobný zájem, o ponoreni do hry. Jde také o pohybovou a hlasovou kulturu a techniku. Dávavání zvuky a slovyky /např. "krádné" klackovité chřív a ohnutými r ť a y, leděbyld i s ť p o z n e r e n e n ě v u l g a r n ě r y, v ě r a z y k l ě b ě n ě k t ě h o s l a n g u a p o d. / jsou spíš p ř e d ě t e m o b d ě v u a s c h e o b d ě v u n ě j p o d ě t e m, k n a p r a v ě. P a j p r o v ě j e t o l y n a t ě t o t e m t o p e n t o j p ř e k e n ě t.

V poznámkách, které jsou uvedeny v této kapitole i v dalších, jsou zhrnuty poznatky z výsledků do domovnické hry skupiny patnácti, šestnácti, i osmdesátiletých mladých lidí /7 ženst a 4 chlapci/ vs. ek. roce 1972-73. Přesně jsou uvedeni pouze jeden chlapec. Skupina byla velmi nevyrovnaná, jak po stránce psychologického vývoje, tak i přímo inteligencí a talentu.

Všechny materiály nahleď si zahrnováních zápisů, jednájí o práci s mladšími talenty, pokud se to provádí dostatečně ruskou, buď se specifické tonce, občasněho výkřevného stupně vyhýbají, nebo o ně vůbec v zápisu neví. Věk předpokládají.

Možnosti tedy o u v á d ě n í pětáctiletých do hry, ale o práci s mladšími, se kterými přeručí od první třídy, tedy od šestých let a která při této práci domovnické svého patnáctého roku. Najednávali se přece jen sítě a prvých třídách taková věta mluví, jen se vědomou jedná o spolupráci s výkřevného zájmu o talentu. / Někdy je možné setkat se s takovými jevy i na některých sešitcích./

Je tedy stále možná zrovnání a konstatace poznatků, chceme-li důležitost k zapojení v P a R přiblížených zájmů, učíme-li si na škol zavést do domovnické hry i ty své talenty, i ty o neuvěřitelnou aktivaci při přiblížen.

Důležitá se, že umí si hrát je jedním z prostředků výkřevného mládí, není se dostatek umění skupin konečky prstů, je životní vzhled do života každého mladého člověka, kterému je tento dotyk určen.

Velký význam mají první hodiny a novými zájmy. Vytvářejí přátelské vztahy, vztahování zájmů, důvěru k učitelům - onoho mohou hrát zkrátka vše pobavit. Velké zájmy se nás souč. na první vstup do třídy. Mladý člověk by měl vstupovat do vztahů LBO s přímým postojem. Mladý při vstupu by měl být ovšem duch umění, nezájmového, životního, duch přátelství a radostné práce.

Když měli žáci přijít poprvé do hodiny, pustila jsem z gramofonu tiché hudbu. Ludin, že to byl tehdy Mozart! Jeho hudba zněla po celou dobu, než se žáci sešli.

Pozdravili, rozhlíželi se po vztahosti, prohlíželi si obrázky, které pro nás namalovali žáci vytvořeného občasně, obrázky princezen, králo, pohádkového Honzy, prohlíželi si

diplomy, verše na nástěnce a pak si třeba sedli a četli.

Snad byli trochu rozpořiti, i ti, kteří se navzájem znali, nehrvořili, ale bylo na nich vidět, že se jim třeba líbí a hodně v nich vyvolává příjemné pocity.

Mladý člověk tohoto věku vyžaduje sympatie, jemu odpovídající úkoly, je velmi citlivý na to, zda je brán vážně ať dělá to či ono, chce vědět proč to dělá.

Řekla jsem jim tedy ihned po přivítání, čím všim se budeme společně zabývat, co vše musí člověk znát a umět, aby jednou mohl hrát nejen pro své potěšení, ale i pro druhé. Nastínila jsem jim, co vše již znají a umíjí sami, kteří absolvovali první cyklus, hovořila jsem otevřeně a nedostatečně a různými náznaky, které s sebou přinášejí. Řekla jsem se jich zatím proč přišli, co a na čí studiu na LDO očekávají, ani jsem nezkoumala jejich talentové předpoklady. (Např. recitací básně, jak se to někdy dělává v mladších třídách. Snažila jsem se hovořit s nimi jako s dospělými, s přáteli, se kterými se budete společně snažit o vytvoření určitých hodnot.

V rodném zápalení že se budete snažit získat zkušenosti a vědomosti - všechna a vše všech. To že ovšem bude vyžadovat nejen vůli, ale hlavně důvěru k učitelům i k celému kolektivu a co nejzodpovědnější a nejvyšší vůli. Ono nejnálnější - Chci!

Nechtěla jsem jim předci v LDO ani lapině sláhat, ale rozhodně jsem je nechtěla ani odradit. Snažila jsem se tedy s nimi hovořit pravdivě, úkoly, které je čekají spíše přecenovat než podceňovat, ale přitom říci tak, aby hned zpočátku nebyli přesvědčení o své vůli, že vše zvládnou a že nám při společné práci bude dobře a veselo.

Důrazní jsem nově vyžadovala, i když jsem viděla, že někteří by se rádi ptali. Nechtěla jsem hned zpočátku dát slovo tím

odvážně - a že by nehovořili všichni, ani bylo ležet.

Čtěla jsem aby se všichni rozhodli z rozhodli bez
me. /Přitom jsem si přála, aby i J a J o pohle slepých
zřáti poznat čívo, než oni sami budou chtít./

Zešli jsem se tedy rozhodvat hrou p r e d a t e v o v d -
n i. Řekla jsem jim a sobě vše, co jsem pokládala za dobré říci.

Hovořila jsem tak, aby si mohli utvrdit o mně jakýsi názor
nejen jako o učitelce, ale i jako o člověku, který se má stát
jejich starším přítelem. Pověděla jsem jim něco o své rodině,
svých zájmech, o tom, co mně nejvíce trápí a nejvíce těší.

Tím jsem dala i jim určitý návod pro jejich vzájemná před-
stavení.

Zcela vážně jsem je nechala utvořit dvojice a říci, že každý
má deset minut na to, aby se ptal a řešil deset, aby odpoví-
dal na otázky druhého. Řekla jsem jim, aby se snažili dovědět
se o druhého co nejvíce - a pak jsem zadržela za třídy odešla.
Čtěla jsem jim dopřít absolutní pocit svobody a neodevlat, aby
se domnívali, že mnou kontrolují styl jejich rozhovorů.

Po deseti minutách jsem je požádala, aby se každý pokusil
vyprávět o svém partneru tak, aby ho se nejvyšší možnou předsta-
vil kolektivu. Aby připejil i své osobní poznatky, i když pocho-
pitelně nebudou moci být hluboké a závažné. Žádala jsem je
také aby si uvědomili, že každý člověk je nášir sejmový a aby
se tedy, každý snažil představit svého partnera /na jeho uvede-
ní mu má velmi záležet/ relativně co nejprecizněji. Přitom se an-
možeježně snaží dopustit falešného /fikrašlování/.

Tuto hodinu považují pro láty i pro učitele za velmi
prospěšnou. Tím, že nikdo nehovořil o sobě, byli všichni šáci
vpočetě bez zábran a mluvili o svém partnerovi, si na něm

výjizky, přirozeně o se těpala. Já jsem pak měla hned v první hodině možnost nejen se o těchto věcech dozvědět, ale poznat i jejich vyjádřovací schopnosti, hlasový fond, říkadla atd.

Hned tehdy jsem také poznala, že např. Jena je živě inteligentní, přátelská, a jazyka "čistí", ale slabotilinný hrátkor, že Eva bude tehoun třídy, protože se talent i inteligenci, ale je navíc skromná, ně se sklona k sebeponičování. Že mi šá práci odnožit slona s Jiřko "brát", protože jsou častolivé nejen na svůj vzhled, ale i na to, co - jak se domnívají - udělí. Katka s Jindrou jsou si po uší v pubertě, víc než co jiného je nejibnější chlepat s o těch jsou se velmi dozvídala, že jsou to vesle štavítka, stydlíni, a jejich řeč je hrozná.

Na zděre té první hodiny jsou si pak už povírali jako staří známí, o škole, jaké mají profesory, se dělali o předčinných a o dalších věcech. Bylo to pěkná hodina pro mne a souřin, že i pro žáky. Dědeček na ni totiž vřichal vzpomínají s te vdejemně předstatorovní všem tak uvěle v myslí, že se s ním v různých formách stí vracejí.

V.

V prvních hodinách počáteční fáze zvykání se domestické hry považují se prozpěvané:

1. Obrnit se trpělivostí a zděrně si naučnit všech technických i jiných nedostatků jedinec. Fouat poukazem na klady, a te spise ještě více kolektiv /při besedě o televizním představení, chvíle pbezie/ přivedět je k tomu, aby si sami své nedostatky uvědomili, než se budou snažit společně je odstranit.

2. Hry, cvičení volit sárodně kolektivní, nežel totiž talentovaného jedince vyniknout, markantně se sebe upoutat a tím zamezit stabilizaci do ulity u těch zřánlivě méně talentovaných, ale o to třeba více inteligentních a sebekritických.

Je samozřejmé, že talentovaný jedinec se vždy proorá, ale jde o to, aby jen nerádporně ostatní "těhl" se sebou, aby ostatní žli instinktivně se nio - a ne, aby byl dáván do nepředví ubičování, uváděn jako příklad, nebo se sám nosó druhé v vyřoval svých ohobáních.

Pro každé činnosti by měla jít o činnost kolektivní a tak by také měla být učitelům nařuceno. Případně projevy jako třeba "co nás to čnsó keší" opod. by měly být okamžitě přerulány. Lepší je neúspěch pchýt šorter nebo ubarsočnění, že je zcela samozřejmé, když se vždy nepofoři všechno tak, jak bychom ostáit a seší rychle šelst něco jiného.

3. Zařadit se nejvíce tzv. vyprávěcích hodin. Měsí jsou v tomto všem "povídkové". Šdíli dialektují, potěbneji všdné problémy, kritizují. I přesto, že jejich slovník není všleka nepokojivý. Všechno to, čnsó jsou plní, nečovečnu plně vyjádří, někteří nedobří souvisle hovoří ani o jednoduché věci, tío všdné pek mluví již s potěbnou intencí, výsledností, dynamikou a vnočnou volbou sloví bratoře všek rěší hovoří, je ne všdné tak vyulít.

Zatímco u čší se si osvědčilo uvídní je v prvních hodinách do črenetické hry pohybových projevov, v tomto všku, rozmarsočném ostychem, se si více osvědčilo sevílit se v počítečních hodinách ne p r o j e v m i u v a í .

Je totiž nutné, aby každý jedinec získal v kolektivu pozití čistoty, bezpečí, aby se nejčistě vřatkle dobral partu, ve kterém

ostých bude styveřejný, resp. ve staré byl již zcela potlačen.

Na způsob televizních besed a kulturního stolu je možno hovorníci o vlně, o tyto vlády tajně. O generačních problémech, o vztahu učitele a žáka, o rodičích i o problémech lásky.

Začátku by se měl všech her a besed učitel účastnit.

Nejen proto, že má se beseda nepříjemně domnívat tak, aby hovorníci všichni, ale hlavně proto, aby ho kolektiv do nejméně přijal za svého staršího kamaráda, který je tu s nimi ne proto, aby kritizoval a dával rady, ale proto, že společně s nimi pracuje na stejné věci a .." je moc práce, že je starší a zkušenější, protože umí sponu poradit".

4. Ale ještě, k otázce z b o v e m i o s t y e h u konkret-
něji: 1987 /Vybrané kapitoly pro potřeby LDC-LŠU/ v partiích k této problematice hovorní a přenosní hry znak. Domnívá se, že není účelné, uchová-li se tak konkrétně ze něco, či ze někeho. Důležité pro něho jen je, aby nemusel "jít sám za sebe". Aby nemusel odhalovat své city a pocity, aby netrpěl zbranami a obavami před možností nedokonalé provedení škol.

K přenosní, výrobní, postava žáka, mají-li možnost ukryt se za přenosný, očištěný pojem značky, kupř. ze "značka" mladšího dítěte.

Nejví-li této starší žáci např. "hra" svým obsahem určenou dětem, pak ze předpokladu, že jí přijali ochotně a rádi, krají ji bez ostychu, nešvedě se cítí svým způsobem nad ní nezkušenost. Mají-li možnost spojit se přímo do "hry" s těmito mladšími žáky LDC, je pro ně rozhodujícího činitelem v š k sionto mladších žáků. Ne své zbraně zcela zapomínají, počevši se podle svého vlnění nemusí pokusit o plnění vlastních škol.

Oni jsou v šedé zevně staršími, zkušenějšími, kteří si s tím
malými hraji kvůli nim, pro jejich potěšení a pro nic jiného.
Neuvědomují si, že touto nezávaznou hrou komunikují nejen s
čestní, ale i lzezi nebou vzdělané a tím se sblížíjí, což je prv-
ní pře-pokledek zburaní ostychu.

K uvolnění, sblížení, zburaní stačí vyhovořit i různé
nemožné situace - typy. Kani sdu na místě usilovat o pře-
svědčivý projev, opravovat, pilovat. Zde se dovědčuje záhada,
že nastříháš-li švadlena na větší šaty, rovní z nich usíje,
ale v opačném případě, tj. z nastříhanych malých - velké šaty
neusíje.

Děvočetm vyhovoří hry různé, hysterie, stajně jako chlop-
cům hry gangsteraké.

Nechce je vyfédit! Užijme zatlekat i nápadm, za které
posedí nebodere vůbec vděční! Nechce je poročovat starší
osoby, nekritizujme jejich rozhodý až drany a nevybíravý při-
stup! Pšijme na mysl pouze je: nej: šij dříve se zburí ostychu,
tím dříve je budže moci věst.

VI.

Praktické cvičení, studie, důležitě relevanty, které
prokázaly svou prospšnost ve vývoji šáků nápravného zařízení
druhého cyklu LPO.

Své poznámky v této kapitole budu ředit do jednotlivých
odstavců bez přímé podrobnosti.

1. Bylo by nalogické a nezodpovědné psát při dosud
trvajícím hledání a ověřování jakousi učebnici.

2. Dostává se, že takovéto práce s mládeží ani nemuse
nějaký stáří, neměnný řád. M-ím pr. to, že skupina šáků může

byť poznáť jinné a vytváreť si tak odlišné psychologické predpoklady, ale také preto, že i když učitel má dlouhodobější zkušenosti a ví jak to a jak, přesto h l á d á znova a znova, o v š t o j e, n a n a š á u j e . S novými příchodyji mimovolně i dělá.

3. Němí, ušlech, ani tak dočastito učít práci tím a kon-
stít určitou řadu onio, jako n e m a n i c h a s a p e n e n o a t,
spolit se, aby i a š o d h e d i n e b y l o p e a t r o ,
p o u t e v t . aby se přirovnáním š i p r o s t o r ů n a p r o k a s i l o n o c o
š i l v r e d u k a n e m a , a b y š o d u t i p r o d a t i s d o s t i g n ů t h y b e d e l k ů
- a t o s a s t o v l a s t n ů k ů , s i c i s v ů l e d k ů s p o l u ů ſ t ů t , a b y s e
i š t i l i n e k a ů ſ t ů h o ſ a n a , / i k d y ſ ſ k i t e ſ t z n i c h n e m u ſ i t ů t
s p e d a g o g i c k ů m n i e d i k ů m p ſ i n o c n ů m .

4. Š o s t i s c h o p n o ſ t i , s p o s t a t e l s t v ů n i , p r o s t r a n i
t ſ t n o ſ t i .

V první řadě, jak již bylo řečeno, se ještě neodrážely
pohybové hry, cvičení.

V druhé řadě se lidé nejvíce ostýchají hrát při pohybovém
projevu, tudíž také, je-li skupina cvičená a jsou-li v ní
některé schopní jedinci, kteří snesí např. de gymnastiky, balatu
spod. Ostatní, hlavně chlapci, cítí se pak nedostatečně a
především seřazení pohybové výchovy, nutení na pohybových her
s ſ ſ e s t a b i l i z a c e n e s t i l ſ a p ſ u d i t i . To pochopitelně nechceme. Také
proč se ve většině 150 hřív - jak je známo - chlapců nedosta-
tek a to požaduje práci v seoboru.

Zemřela jsem se tedy způsobu tím v š t r o d n ě n a p r o j e v
slovní a pohybovou výchovu seřazovala pouze jen jako neorganizovanou
seřazenou kolektivní občehovou, jako pouhé "překobčení" lidí

podle jejich volby, krátkou hru a mluven spor., připínavější
zároveň k navození veselé atmosféry. Zde je ovšem na místě říci,
že to zcela záleží na tom, jaké záky učitel ve skupině má.

5. O besedách "u kulatého stolu" jsem se již zmínila.
Ty by měly být spoátku zcela volné a nezávazné.

V našem případě si žáci zvolili sami téma, případně jsem
jim ho nenápadně navodila. Nijak jsem je zpočátku neuzavíra-
vala, přehližela, že si skáču do řeči spor. Jan o jedno jsem
dopela: aby hovořili všichni. Porušovala jsem tedy pravidla
společenského taktu občas také a vpadala do řeči těm upovída-
ným a ohroovala se na ty méně hovorové.

Ve většině případů skupili jsme si besedu na totéž téma
později zopakovat. Pochopitelně se poté, kdy jsme si již vy-
svétlili, jak by taková beseda měla vlastně vypadat při větší
náročnosti a např. před veřejností - před mikrofonem a se vši
přirozeností a slásem.

Zpočátku jsem se ujala funkce reportéra, ale velmi brzy
se o tuto práci hlásil některý z žáků.

K samotné besedě jsem naváděla své připomínky, nehodno-
tila ji, hovořila jsem všeobecně a po nějakém čase nahrála
besedu na magnetofonový pásek.

Šlo mi o to, aby si žáci s a m i uvědomili své nedostát-
ky, nepovrhn se jim i zanná /to zprovidla/, ale ve skrytu
aby v nich vzniklo touha je odstranit.

Po poslechu takového záznamu se většinou stávalo, že
další beseda strčila něco ze své bezprostřednosti, přiroze-
nosti. To jsem ale již předem předpokládala a nahrávala jsem
proto hned od počátku i tuto besedu. Výrazný rozdíl obou
nahrávek žáci okamžitě poznali a strátu přirozenosti také

apředně hodnotit: "Myslím, že ne to, obyčejně mluvili správně, logicky, dobře vyslovovali..."

6. Dovolím si, že je správně, přičemž říkám, že i ne nešťastky ve svých slovních spojovkách a tedy pak i ne to, že oběma mluvčími přejítu do t ř e v e o o u d i t. Mluví hlasově výškově i "souděbné" výsledek, které říkají jinak umami-
leji - jsou se taková p o z n á k i. Sleduje dopředu, než když o důležitosti hlasové výškovy říká jen od učitele.

To totiž vede takto: o v i d e n ě m u d e m e s i m u
c y i k e n i p i e v j . Staré je v tomto věku o v t ě t o
s k o p i e s, kdy jde o r y c h i c odtržení nepřetržit-
ostních nedostatků, neoprávněná mluva.

7. V první řadě si s tímto souhlasím vědom společenská hra.
Společenská hra rovněž součástí výchovných aktivit, postuluje
společenské jednání, vytváří spolupráci a soustředění.

Hra se písmenky. Jedná hra, kdy jedno slovo se dvěma, kolektiv
určí název písmen, následně pak postupně klade jednotliv
otázky a odpověď musí odpovídat tak, aby v jeho odpa-
vídě bylo označeno první slovo název písmen. Uchová-li
řezatel druhé slovo, ale označí ještě celý název, musí být
se dalších odpovědí klade slovo další otá.

Hra se písmenky. Kolektiv si určí heslo, slovo, vše.
řezatel pak odpoví v písmenoch. Kupř.: "Housátka;
slonátko, které se nazývá, zlate ušatý po bílou pání-
kou spá"

Kde je to? Jedná hra se dvěma. Kolektiv pak určí se svého
středu jednoho, jednoho jednoho si řezatel určí a odpoví

na své oděsy po fyzických, psychických i jiných značích háda-
né osoby. Dotazování musí pochopitelně odpovídat pravdivě a po-
plaují tak vlastně určenou osobu. /Později může to být i osoba
nepřítomná - zrný herec, zpěvák, zrná osobnost něsta, učitel
apod./

Hra, při které jde i o cvičení výtvarní paměti.

Po stole se rozloží různé předěty nebo obrázky, které
mohou mít číjovou souvislost. Žáci se na předěty či
obrázky pŕívazí - pak mají chvílku k promýšlení. Každý
pak vypráví krátký příběh, pohádku.

Stop. Žáci sedí v kruhu. Druhý žák řekne např. slovo "čepice".
Prvý žák vypráví příběh o čepici. U určitého slova řekne
třetí žák "stop" a druhý žák musí pak vyprávět příběh
se ano slovo při "stopu" vyslovené. Tak řekne "stop"
čtvrtý a vypráví třetí ... atd. Možno hrát i tak, že se
němžty k vyprávění namíni, že další po stopu naváže a po-
kračuje. Námžti se pak zabíjí až po ukončení jednoho příběhu.

Hra na Mariánu. Poprvé padne pochopitelně los na učitele, aby
představeval tu "jokousi cizí bytost", které sice zná
nežti řač, ale nezná význam přemnohých slov a přišlo se
o něs, o nežti není něco dozvědět.

Zde nastáží např. na otázku "co je to kráva?"
odpovědět, že je to zvíře, které sává mléko. Odpovídejí-
cího čeká vlastně podřebaň, populární přednáška. Jakmile
řeknu, že kráva sává mléko, musím okamžitě vysvětlit co
to mléko je a k čemu je. Musím také mluvit pomalu a sro-
zumitelně, aby "Mariána" rozuměl a pochopil.

Když převzemu roli Mariány žáci, je zájmové,

jak jsou k sobě nespojuvatí, jak nevěnují se z u m i n ,
není-li ještě vše podrobně vysvětleno, jak se postupně dokáží
vstít k do role Maršala a zachová-li odpovídající srozumitelně
- "rozrozuměnou" jak postupně vzniká do hry i fantazie žáků
a Maršal na oplátku vypráví "jako je to na Marsu" apod.

8. Kromě vyjednávací mluvnice, zabýváme se také
manérem sloven.

Zpočátku je to naše pozorní opět více "legrace", než co
jiného, i když zkrát je žákům se větší vážností vysvětlen.

Všude, při jakékoliv činnosti, byt bylo pro žáky na
počátku zcela nezabavnou záhovou, snaží se žákům vysvětlit
proč to či ono děláme, k čemu to určuje. /Někdy se p ř e d
činností, ale až po nějakém čase. Pak také připomenou, jakých
výsledků jsme již dosáhli/.

Je třeba mít na mysli, že žáci v tomto věku e h t ě j í
v ě d ě t, ale je také na druhé straně třeba vyčítit, k d y
je poučení, vysvětlení v h o d n ě, tak, aby snaha žáků
dosáhnout cíle, ke kterému hra určuje, n e n e r u š i l a
spontánnost a bezpřetvářčivost projevu.

Několik příkladů ranních her.

a/ Soutěž o nejfantastičtější televizní zpravodajství.

Žáci si zpravodajské texty sami napíší i přednesou a vzá-
jemně se pak hodnotí, tak, jak to kupř: vidíme v hodnocení
křesobruslení. Na lističky píší body za zpracování /obeah/,
mluvní projev a estetický dojem. Znamená to, že už si vážejí
i toho, jak hlasatel sečí, či jak se umí již ovládat a před-
nést zpravodajský text se větší vážností i tehdy, když se celá
třída směje, neboť některá zpravodajství bývají vskutku
vtipná.

Učitel se těsněji hodnocení sám po delší době práce a tímto staršími redaktorky, aby už větší část kritiku učitele nejen přijímají, ale i vyhledávají.

b/ Přechodníka na nový odst.

Např. Proč je třpenlík obru nepořoben, proč obrouti ještě nevyhynuli, pročev přičesady zajišť na pořtění schůzi apod.

Analogicky i tedy jde o spojení autorství textu a jeho slovní reprodukci.

Poslední si tedy dokonce zkoušejí připravit k projevu jen slovní body a hovořit pak "napatra".

c/ Barbar na pokračování.

Píše celá skupina dokola vždy jednou poříčku. Jeden píše expozici, druhý kolizi atd.

d/ Sautěš e na vesela, jsi novička.

Dějová linie pořádaných jednotlivých slov či obrázků.

e/ Rimovka.

Každý řádek dostane prouček papíru, napíše větu a určena počet slov, poslední slovo věty napíše na samostatný řádek. Prouček přelomí tak, aby viditelně zůstalo pouze poslední slovo a předtím prouček sousedovi. Ten na slovo, které vidí napíše sám a přidá druhou větu, která se rýmuje s tímto slovem k té první, ale již se s ní nerýmuje. Poslední slovo věty napíše opět na samostatný řádek, zloží, pošle dál - a tak stále dokola.

Tyto psané hry mají řády proto, že jde v podstatě o zdůvahu, že se nemají ve zbytečných, zsskoprdných duchaplností. Jejich fantazie pracuje zcela volně, nřirozeně a mrdy proto, že jde o "legraaci" dokáží své vřtvery přiroveně, bez zábran přednášet, i když jim byl vlastně začán v podstatě už herceky dmal. /Přednášet na veřejné schůzi, v televizi, dřen ve škole zpod./.

Po necelých dvou měsících bylo u žáků již patrné zlepšení výslovnosti. Také jejich sluvní projevy začínaly být poměrověji, bohatší.

Meže setkání začínala vždy pólhodinou hřesovř výměny. Žáci brali tyto lekce velmi vážně a bylo zřejmé, že většine z nich deau zvířel. Ukázalo se, že mladší tohoto věku, když s s-m e přijde na důležitost a prospěšnost nřčeho, je skutečně již schopni pracovat silevdově a zodpovědně. Zato a příkazy ži a poučování se u ni nardší na suchuř ně odmítání.

Po uplynutí dvou měsíců jsme se již všichni znali, bylo nám spolu dobře, a v práci, kterou jsme zatím dělali, nás již netroubil ostych jednoho před druhým. Při slovníh projevu jsem se mohl již dovolit stavěnou kritiku, k některým hráz jsem se začel hracet a pokoušel se je dovést do určitého tvaru.

Při hřesovř výměně jsem řáky hodnotila a opravovala nejen já, ale žáci se již upozorňovali na chyby vzájemně a celý kolektiv měl velkou radost, když se Martin za pouhý měsíc naučil říkat správně ř. To, že se to chlápec v tomto věku v tak krátké době naučil, považuji za jeden z největších přínosů - pro

kollektiv. K naučení přispěla totiž nejen chlapčova píle a silná vůle, ale především podpora, pochopení a shleduplnost celého kolektivu.

Poukazem na tuto skutečnost, vyzdvihnám Martinovu záoru jako úspěchu nejen jeho osobně, ale i celého kolektivu, podařilo se docílit ještě většího seznání a upevnění sebedůvěry. Kolektiv prokročil, že již již rozumí v době slova uvědomit.

Že jsem nikdy nevyzdvihavala ty talentované, ani nikdo na ně nepoukazovalo, že byli je lidé sami sami sebou objevovat, aniž by na nich byla potřeba zděvat si pocit méněcennosti. Měli radost z toho, že mají mezi sebou literárně nadaného chlapce, sami ho měli k tomu, aby si své literární pokusy přečetl.

Od slany, která velice pěkně přečítá, si opisovali básně, a pak - někdy v polovině listopadu jsem je přistihla ve třídě, kde museli být již dlouho před mým příchodem, jak si radí vzájemně při přednesu. Koncem listopadu mi přednesli básně v š i e h n i , přesto, že jsem to na nich nepočítavala.

Chtěla jsem, abycho si upeřovali takovou ukázkovou hodinu pěkně slušně. Mohli přečíst dryček z knihy nebo něco vyprávět ... Vybrali si básně a velmi nás tím potěšili. Všichni nejsou ani sálekta dobří recitátoři, ale mluvili již v podstatě kultivevaně a přednes nepostrádal srpal a logiku. Sami si našli svého poročet, sami poznali Aleniny kvality i její skromou, přátelskou povahu a tím mi signalizovali, že jsou se dobré cestě.

Najvíce nás překvapily dvě veš "bradiantky", které se zpočátku snažily všemožně propracovat, mnohdy i organizovat se o jak dalek. Pochopily potřebu, že chtějí-li být v kolektivu, ve kterém jim je dobře, musí se podřítit určitým pravidlům, i když

nejsem nikde nepašné a nikdy diktováno.

I s dívkou, ze které jsem měla spočátku obavy, poněvadž je to dívka poněkud domyšlivá, s nevelkými talenty, ale s to větší touhou stát se při nejnanejším druhou Brvňovou, jsem byla zatím spokojena. Nabyla sice po těch třech měsících stále ještě tak bezprostřední jako ostatní, s kolektivu se dost vrykala, ale snažila se všemožně slaspeň to nečíst příliš snít. Patrně proto, že jsem jí stále vysvětlovala proč to si ona dělá, brala všechno jako přípravu pro svoji hereckou dráhu a tedy i to nepašné pravidla, nevyřčený, ale přece jen všem jasný zákaz vyvyšování, prosazování individualismu.

Možná, že někdo považuje za správné a čestné říkat jako je zmíněná dívka, /kteří si vytklí veliké cíle, k nimž však ne-
jeví valně předpoklady/, říci svůj poněkud i h n e d, nepone-
chávat je v mylných názorech na sebe sama. Já však soudím /a dou-
fám, že nikoliv osamoceně/ takto:

Mladý člověk, trpící malou sebekritičností, který se patrně
přecházením nedobré výchovy stal i domyšlivým, měl by být k nedl-
ným pohledům na sebe i okolní svět přiveden n e n é i l n é ,
p o z n e n é h . l . ú , tak jak v něm postupně tyto negativní znaky
vanikely a nerůstely. Mělo odhalení by někde výsledkem záporným,
nebo žádným. Takový mladý člověk by n e v é f i l , byl by snad
nesejvýš poněkud otráven, ale vůbec bychom nespůsobili zradu
jeho nečestných povahových rysů. Kdyby to byl člověk jinak citli-
vý, trpící pouze nedostatkem sebekritičnosti, uzavřel by se,
zatrpkal, měl by pocit skládání - okrášení. To zpravid.

Zedruhé - podle mého názoru - učitel si může dovolit vyná-
šet souč. teprve po d e l é i čobě, po kterou s žáky pracuje.

Stalo se mi nejednou, že láci, kteří ve svých patnácti letech působili dojem málo talentovaných, "nijakých", v sedmdesáti, osmdesáti se jako zážitek v y l o u p l i j a k o j á d r e s o f e c h u e svém, desát někde samotný talentem rozdělili e to intenzivněji. To je, myslím, dostatečný šoklad e nasprávnosti soudů předčasných. A mělo by to plátnit vždy. I přes námitky o riziku, že takovéto náhled "vyloupení" se nedostaví ve všech případech. Snadná se tedy, aby šok a d m postupně poznal e pochopil své nedostatky a buď se s nimi porval, nebo se s nimi seřil. Ale eť tak, či onak, aby n e p ř e s t a l sít rád u p ř a í a nestretit tu krásnou etuř et "hrát". Všdyť poslední LDU - LŠU není po mém soudu pouze připravit láky ke studiu na DAMU, k profesionální nebo amatérské aktivní činnosti, ale ne- záně záslužné je zejména vychovávat se svých láků kulturní, krásné láci, d i v á k y - p o s l u c h a č e .

- . - . -

Nikdo už se nestydí, neobtěje ne'ostatním druhého, jame "p e r t e". Šáci chápe, že - není nedostatkem něco soustí, ale nechtít to přiznat. Že každá hra má své pravidla, která musíme cvičovat, chceme-li hru hrát, ale že každá hra potřebuje také svůj trénink, neustálé zdokonalování formy své.

Č á s t p o h y b o v á

Během dvou týdnů, kdy pohybová výchova probíhala pouze sporadicky a neorganizovaně formou krátkého "proskočení", až již to byla pouhá hračička, či míčová hra, jsem poznala, že pouze tři děti mají bezké držení těla, kultivovaný pohyb. Ostatní se pohybovali kleskovitě, s ohnutými zády, hlavou mezi rameny - nohy, ruce a zápěstí a chlopušičky jim připadaly neohrobené, dupali jako malí sloni, ruce se jim pošli těla křídily jako dva neferované choboty.

Povídali jsme si o správném držení těla, chůzi, gestu, prohlíželi jsme si fotky, obrázky, fotografie. Zešla jednoznačně chápali, že už je nečas začít pořádně a pohybovou výchovou.

Vždyť hrát si bez pohybu je něco neodpídného, téměř protipřirozeného. Již nepastadovaly pochopitelně hry, při kterých jsme jen seděli nebo stáli. A to i ty postoje i sedy byly zatím nedokonalé, neodpovídaly mnohdy tomu, o čem jsme hovořili, v jaké roli.

Jak však do našich her stále více začal pronikat pohyb, jak se již naše hry stávaly dramatickými, pozorovala jsem, že neohrobený pohyb, neodpovídající daným okolům ve hře má za následek, že z projevu slovním jakoby se vytrácela již získaná přirozenost, pravdivá intence. Děti si byli vědomi /nebo to jen náhletí podvědomě vyvířovali/, že nejsou schopni kultivovaného a charakteristivního pohybu, byli opět plni studu, i když se ho statečně snažili překonat. Tato snaha měla však za následek ještě větší svázanost a nepřirozenost projevu.

Č á s t o u š t í l a jsem tedy opět pohybový projev od slovním.

Poněkde jsem pouze hry a minidram, jednoduchých pohybů, hry situací zcela prostinkých a jednoznačných, se života mladých lidí.

Možná p o h y b o v á v ý c h o v y jsem pak vedla zcela a c e s t e t i c k ě. Po správném pohybovém učiňání jsem zařizovala hry p o u z e p o h y b o v é .

A přesto jsem neuspěla. Byli ochotni provádět různé cvičení, ale bylo se nich vidět, že pohybová próprava, ani se mi nezapadla. Jistě hry nejsou pro ně radostí. Že pouze chlapci nutností této hodiny a proto se podřizují. Chlapci se styděli provádět i ty nejjednodušší cviky na držení těla. Napadlo mě, že jim tato cvičení v jejich věku patrně připadají zlehčlivá. Cítila jsem, že by bylo asi přespěšně slaspeš nějaký čas pracovat v pohybové výchově zvlášť a děvčata a chlapci. To však nebylo ze školských, nepružných provozních důvodů možné, a tak děvčata, která se tak byla poněkud lépe než chlapci, začala být nezapřítelná. Šikana již bezesrádně se v hodinách vytrácela, což se nechtělo projevovalo i při hlasové výchově a ve hrách, které mají výchovní účel. Pochopila jsem, že dělá chyb. Že tak, jako se nejprve zcela uvolním v slovním projevu a teprve postupně ho kultivuji, /což jim umožňuje hrát postupně i náročnější hry/, je analogicky třeba, aby se uvolnili nejprve i v pohybu, aby vřichní získali zpět tu bezprostřední útěchu hravosti a tučnosti. Viděl i klína že se dále zpracovává jen tehdy, je-li vřichní.

Zkoušela jsem to tedy tak, jako v projevu slovním: začít od nich samých. Od toho, jak oni hrají, co oni mají rádi, co jim se líbí.

"Od opice k "lvačce" vřichní teď dělá, kdy jsme běhali a skákali se ušatě jako opice, přišli se, vedli šikové vřiky, tančili při třeskutém beata, hráli si a odkali v pomyslné vědě, hráli všechny možné dětské hry a tanečky, při kterých byla všem dobře smad právě proto, že to nebyly hry je jí c h, ale hry dětské. Vřichní se do dětské zcela spontánně. Ještě jsem a nř hrděle "Zajíček v své jamce", vzpomínali jsme. Měli ze hry potěšení i legraci a vyřaděvali ji znovu a znovu - přicházeli sdi na nové nápady.

Frani šas jsem se vyřaděle tomu vyvřadělovat jim proč to šis one šikare. Jen jsem jim zcela otevřeně a upřimě řekla, proč jsem prozatím od náplně počátečních hodin vlastní organizované pohybové výchovy upustila. Účile jsem se snažila jen a to, aby to se bychom jako minimum šiklet měli - také šiklet chtěli a nacházeli v pohybových "zábovičkách" potěšení.

Máme přirnat, že si vše pomohly malá děti, když jsou se
jednou při osamocení druhého učitele musela přivést k této
skupině starších. Mám, že svou bezprostředností a hravostí
nakazily ty velké, ale pomohly hlavně tím, že jsou se při této
příležitosti převzpůsobily, jak je vědění věci, která s těmi malými
dělmi dělá, nejen přijatelná, ale dokonce přátelivá pro ty velké.
Opekují, co již bylo v předu řečeno: v dětských hrách se tyto
velcí schovávají se čítě. Budí odpuštěm naturalizmem, ale ani
si jsou vskutku "zoblibnout" a nikoliv se se vši vědomostí a zod-
povědností pokoušet o zvládnutí hry. To však znamená, že tento
přístup by měl se následek povrochnost a nepredvidnost hry. Právě
ten nadlehčený přístup způsobuje, že si hraji s velkým záplem,
pravdivostí a se zryalen pro fair play.

Růz vch připomenula, i když se začínají o jednotlivých
předmětech v početaci odděleně, že ve vlastní výuce, jsou-li
již početací potře odstraněny /z nich nejmarkantnější je
ostých p r o e j e v i t e o/, jednotlivé předměty se buď pro-
línají, nebo na sebe organicky navazují. Přesné řodřování a roz-
dělení vyučovacích hodin, jak to stanoví osnovy, je pro naši
práci a kláčeji příliš a neúčinně svazující. Vždyť vznikne-li
kupř. příznivá atmosféra pro určitou hru, studiu, někdy by se
jistě prospěšně, tuto činnost náležitě přerušit jenom proto, že
se následovat hodina slovesné výchovy nebo jiného předmětu.

Plánování, dokonce příprava hodin je v naší výuce zajisté
nutná a potřebná. Stejně potřebná je ale r e a g o v a t i p e n ů š
na vzniklé situace v hodinách, se okamžitě potřeby i nálady žáků.

V těchto letech prožívají naši ověřenci velmi silně své
radosti, ale i své starosti a smutky, se kterými se mnohdy těžce
vyrovnaávají. Čím silnější kolektiv vznikne, čím hezčí jsou v něm
vzájemné vztahy, čím větší důvěra seji mladí k učiteli, tím
více pohotověně přinášejí své starosti a nehou do kolektivu.
Nechceme-li tedy narušit toto třemé a přátelké spojení /tak
potřebná a prospěšná při naší práci/, musíme se vyhnout tomu,

Je přikrovená vyučovací hodina se někdy změnila v příležitost benediktinskou apoš.

Některé příklady pohyb. hry.

"Hra opice a Slagáku".

Tato hra - zvláště pak, zapořádá-li se do hry učitel jako první - přijímají děti velmi spontánně a pokynům se podřizují zcela ochotně, lehce. Dívčí se říká, "že se se sebou ráno zalíbily, přišel je obě rukama jak obtáhly, lézi po zemi, skákat po šláplích apod". Jako zkruti hroučkou pohybujících opic. Poslední - nevíte, jaké pokyny se mění a těžkopádných geril v opice mění v malé měštné opičky...., až se dalšími nenáležoval pokyny, bez zbytečného přerušování začíná v malé dříví. Instinktivně narevnávají přišel, ale neustávají nic na hruvé srůtnosti. A to už jsou tak poněkud do hry, že již s o s i, bez pokynu mohou tančit "jako kolo mlýnský", "Vzdřeví se pomůžoučky". I mladí pánevě se přistane srůží s učitel se podívají, kde začali tu roztáčelost a důležitost dětského pohybu.

Hra končí a opět jsou to ti vešci klockoví děti. Stává se však poznání, že se řádně a s nich ještě zcela nevymýšlelo to pozitivní a dětského projevu. Že mohou-li se schovat se nějakou tu "vesku" /myšleno opět odvozené a přikrovené, tj. se vesku psychickou/, to pozitivní a potřebné pro další jejich vývoj se objeví.

Ze hry na opice jsme dále menšpově, ale stále rychleji přecházeli do her snad všech druhů zvířat a pohádkových bytostí. Děti např. započali hru jako rozdivočelá stáda opic - a končili jí tím, že děvčata tančily jako víly, pletla věnčky, házela je do vody a chlapečci jako vešníci je lákali na své pentličky.

Všech jim nepřidalo na mysl za hru se stydět, považovat ji za něco pod jejich dřevoň. Veščí učitel jim přece řekl: "Teď si vesku "zapřádně", sbychom se uvolnili, roztáhli a mohli pak sešit věnčkami pracovat!"

Je tento "řádní" následovně pak hloubov či slovesně výšova a to bylo práce vážné, o"povídací jejich "čopčládku" věha. "No tu by sešete nastánila - křepk!" To byla práce, ke

Kterd se stavěli již se vší zodpovědností - vážností - a přitom
brv, do této výuky neřčená, nezdržely ani při všem cílovědo-
mde přístupů nic na spontánnosti a přirozenosti.

V přirozeném stadiu byla však pro žáky nejméně užší právě
ono "předání". To si ovšem ani sami prozatím neuvědomovali.

Předání

Žáci, o kterých hovoříme, jsou již ve věku, kdy začínají
tančit. Ať už při různých večírech, v klubech či na čajích,
kde mají od patnácti let přístup. Protože však zatím ještě nemo-
hou navštěvovat taneční kurzy, ovládají - víceméně - pouze ono
volné, spontánní vyjadřování moderní hudby pohyby. Vyjadřo-
vali tedy opti z nich, z toho, co mají rádi, naučíme v žádném pří-
padě chytu.

"Máme doma dost přecevali, pustíme si přímo muziku a zatančí-
me si!"

I při tanečních zábavách se tančí většinou ve skupinách,
což je pro nás účel výhodný. Při těchto tanečních evolucioních
přejírá taneční skupina dokonce určité taneční prvky, pohyby
vždy od některého jedince. Mění-li v této věci pedagog zcela
schůdný, je dobře, když se takovouto nespěšně připravenou
hodinu porve jednoho či dva již zkušená, výpověď žáky. Ti se
pak zapojí do "připravené improvizace" a po chvíli, když žáci
středí před nimi přírodní počáteční esty a nechají se strhnout
pre se příjemným vybočení z výuky, stanou se inspirátory a ve-
domíci. Živitelé. Navzději žáky k vyjadřování rytmu pohyby est-
tickými; lednými - a žáci, aniž by v tom viděli zábr, napodo-
bají je automaticky a zcela uvolněně. Jen z přirozené snahy
ovládnout tanec jako již ti pro ně dospěli.

Do těchto-uvolňovacích, pohybových her patří podle svého
nátoru i různé hry říšové, do kterých je možno vnášet poněkud
dramatický prvek. Představy: rozbité okno, míč spadne do sklápě
spod.

Hry na honěnou: normálně, po jedné noze, po čtyřech, babo
se dá hlovou, zádech, sehou, musí utiket jako hadrový paňáček,
šlapa krokem, měkkými poskoky atd.

Hry na zleštěné: zře se už nespěšně učí měkká, tichá chůze.

Jeden žák stojí na konce třídy vždy k ostatním, za sebou má
zádech opod. Drží se snad k němu nevolně dojit a předstít mu
vůči. Měl-li "hlíčeš" sarkastičtější zvuk, má se otočit.
Měl-li správně, kdo hluk způsobil, nebo přistihne-li někoho
při pohybu, vrce se přistihlý na výchozí místo.

Jakkoli radíme u žáků pozorovat, že mají z pohybových her
stejnou radost jako z her slovních, nespoutává je již stud a ne-
jen učitel, ale i žáci sami již cítí potřebu spojení slova s po-
hybem a snaží svůj pohyb zdokonalovat, někde přistoupit k zaf-
zení systematičtější pohybové přípravy.

Přípravné cviky by se však ještě stále neměly stát anno-
tacími části hodiny, ale měly by být prozatím nenápadně vloženo-
vany do hry, být její součástí. Je totiž zajímavé, že žáci
je opět převládá chlapci/, se po určité době již neostýchají
projevovat se pohybově ve hře, studu, hru skoušením, opakovaně
zdokonalovat a dovést ji tak do určitého výsledečného slova.

Pro s e n o a t a t n é přípravné cviky nemají však dosti
hlubokého pochopení, zde se opět stýdí a jejich vůle je studem
rozrušeno.

Težkoze sledují žáci a pochopitelně i ti starší, kteří navští-
vovali to již delší dobu, přistupují k přípravným cvikům a cviče-
ní stejně jako ke hře, mají radost z jakéhokoliv pohybu, tito
starší seštedněji, byť by sami sebevíce chtěli, byť by nebevíce
cítili nutnost např. správného držení těla - jednile přistoupí
ke s v i č e n í , začínají se opět na počátku. Přitom ve hře
ji pohybové připomínky a vysvětlování přijímají. Hraje zde
rolli opět stále ještě potřeba oné "masky"? Buďme tedy trpěliví,
sachtějme vůči úspěchům! Jednoho dne dojde k e z l o m u,
celych a snad i nechuť zmizí, zůstane jen radost z pohybu, ra-
dost z jeho krásy.

V naší skupině došlo k tomu zlomu při práci na pásmu
lidové poezie.

VII.

Žáci touží hrát o i v e d l o , i když jsou si vědomi své nedokonalosti. Za vůli vědomosti všku přijímají vysvětlení, že umění je odvozeno od slova umění, a proto že se musí nejprve učít, než budou moci vystoupit na jeviště. Všichni však více, že touha nejen si hrát, ale "hrát o i v e d l o " je vnitřně silnější než rozum: - a že je tedy dobře aspoň částečně ji uspokojit. Vždyť hrát - byť i jen pro spolužáky nebo pro rodiče, je zejména kráskou k uspokojení tužeb. Je-li takové malinké divadlo připraveno z pedagogických hledisek, vychází-li učitel z potřeb žáků, může takový nácvik scénky nebo pásmo přinést velmi klodné výsledky.

V době, kdy jsme se již začali zabývat kultivací pohybu, byly ale žáci ještě nenašli potěšení v pohybovém průpravném cvičení, kdy však kultivace řeči byla již na dobud spadá, postavila jsem pro žáky krátké pásmo lidové poezie "Láde".

Práce na pásmu velmi výrazně dopomohla ke kultivaci řeči i pohybu a žákům pek konečný výsledek, který byl natolik zřejmý, že se mohl objavit i na veřejném židovském večírku, přinesl velikou radost a ještě větší chuť do další práce.

Žáci na sobě si ověřili, že každé, i ta nejmenší inscenace, může přinést šťastný, radostný pocit z úspěchu, hodně stojí, že sis není zadarmo.

Nebudu zde popisovat práci na c e l é m pásmu. Uvedu pouze několik ukázek, jako příkladů cvičení pohybové kultivace. Že, že žáci již zkoušeli realizovat určitý jevištní tvar, že jim šlo o to, aby ho dovedli ke konečnému výsledku a tím, že měli tak zcela "za sebe", jakoby si ani nevšimli, že před někteřmi částmi pásmo jsou stále častější a častěji průpravná cvičení. Bylo to zřejmé také tím, že i tato skromná cvičení už probíhala v velikém erudenci - a ne, jak je to jinak jistě vhodné a správné - všude v prostoru, všichni žales k jedné rovině.

Peru, peru plínky
na ty noše vínky.
Peru, peru košile
na ty boží nečile.

Myšlete nejprve máchala raděné štětky, později pracovala
 s imaginární rekvizitou. Představa máchání dopomohla k tomu, že
 jejíh gesta zvláštně. Ke správnému držení těla dopomohla ná-
 mika přípravných cviků a hlavně jak představa toho, že vesnické
 dívky byly zdřevě, páně - a že se chtěly líbit chlapcům, kteří
 se se počku dívají, zatímco obyčejí opadají raky.

Leť hora do do nebíčka
 pozdravaj ten anděličko.
 Anděličko pláče.
 Ze nemá holčiče.

Představa berušky, která leze po ruce, na prst, odletí,
 máme za ni, aby opět usedla na ruce člověka - je také vhodným
 způsobem gesta. Zdravě pochopitelně i představitelství i fetiš.

Chlapecká říkanka z písmo, kdy jsou chlapci od devět a pře-
 hodně je vosy, byla momentem, při kterém chlapci hodně říkali.
 Pochopitelně, že jsme vždy začali pouze s představením básně slov.
 Nejprve tehdy, když chlapci zvláštně již představa, zabývali jana
 se kultivací pohybu, např. tla, aby při gestu nasvedčili roznem,
 což bylo pro ně příznivé. "Kručná koš vředei Berona!" Máš dojen,
 a si tehle slova říkali v té době chlapci i se opítkou. Ale oni
 je to vůbec nevedilo, protože se na zkoušení písmo vždy těšili
 a v té době mu dokonce důvěřili přehnost i před tzv. "chuligán-
 skou" hrou, kterou tak milují.

Vosy, vosy, vosy, krávní,
 vylétěly na mně ze skály.
 Ze skály, ze skályšky,
 když jsem šel od Aničky.

Má já v sídčák /chůze po měkké trávě/

skáma listěček, /klek, trháni květků/

Má já stěček /náznak věnočku, jakoby janným pohledem
 po kručku; představa něžnosti květin nedovo-
 luje hrubost, téžkopádnost gestu/.

Má se rybníček. /házení věnočku/

Má věno chytí

Má věno vzítí. /režimně zpoždění/

Jaký má jako já
 jak se seče vlnička,
 jaký má jako já
 jak se seče vlnička.

Totava se plně seče
 jako když se pole vleče,
 jaký má jako já
 jak se seče vlnička.

Je-li k tomu možnost, je dobře práce, jako nepř. sečení
 metat šky opakovat, nebo jim nepří. učinit, aby takovou práci
 měli. Každé není při práci neformálně stržen. Pohled na sečeno
 je velice pěkný, jeho pohyb je rytmický, ledný, zastaví se,
 má se pat s žele, začíná se ke slunci..... Copak by šlo sít
 v rytmičtější romaný? Kdopak, kdo by nezabírala, požívatel

Jáhodníci jsou
 jáhody nesou
 plný hrnky
 jako hrnky
 Jáhod si nesou.

Jáhodníci nejsou unaveni. Jdou vesle po salonní cestě
 opřené před sebou nesou plně hrnky jáhod.

Průpravné cviky k tomuto úvodu plánu, vedoucí k správnému
 držení těla, pánve, vzrocné chůzi, zetrnky části žasu. Je opět
 vhodné připomenout, že byly-li zařazeny v této souvislosti,
 byly říjovány zcela přirozeně a bez studu.

I taneček "Platlo v kytku rožmarýnku" - byl do práce
 určen. Byl určen pro děvčata, ale nakonec se ho účastnili
 i chlapci a mně nezbylo, než se podívat na to, že takový
 taneček - nanejvýš divný taneček - nepodivují jako věc pod
 svou úroveň. Mládež je v tomto věku nevyspytatelná. Prohlédá se
 rádi dětství s dospělostí. Mladý máň doje, že má nejpodrob-
 nější znalost psychologie by určitě záležitost nepomohla vyře-
 šit. Lze je dokázat citlivě reagovat, takzvaně "chytout se
 věci" vhodný okamžik a rychle přecházet momenty nevhodné.

Při zkoušení tanečku "Platlo v kytku" se nám podařilo, že
 v těch nejneobratnějších se staly z neformálních, klátivých
 a srovnatelných heké paže. Zpočátku si při proplétání potřásali
 rukama jako těžce pracující, kteří se setkali po dlouhém od-

ryš a stylizace jí odhazuje a v této situaci čestare pokrý -
stev - Vyjde-li druhý z jeho postavy a výrazu, vznikne-li
tento postoj a výraz na pomoci ustátných, /křesťi epřesněji/
tak se, podivně se pohybuje, jak se tvří a poč. /čestoví
se vlastně z vnějšímu hudební pocit. V tomto případě účeli -
nosti.

Može nejen inspirova ale je pro křky i určitým druhem masky.

1. třída

Motivace. V lese jsou strom, porostlé pařezy. V koutě
noh, nebo tím, že se jich dotýká lidská vč, např. na
nich někdo zapomená svůj vřtek a pod. pařezy olívají.
Těmto. Nejdrívě v nich začne tapet sržce, oči se otvřou,
pocit začne objevovat; že říjí, že se mohou hýbat. Účiv -
něst. Postupně pak začle objevují své obli, uzavřijí
kontakty a dráhují. Nečest vřcholí v blízkivém tanci.
Stále jsou to však pařezy i když říjí. Pohyby jsou tvrdé,
nechřebané, tělo i paže postřivně. Určitě vč však přeo -
bí, že se z nich pojou nou stromu lidé. Pohyb viděti, tělo
se narovná... Tělo je nutné vychřeti z toho, jakou hudeb -
ní k této improvizaci vybereme. Podětkem k prvním v blí -
žke má být spřv pětke, lidské pocity - vznik strachu,
základnosti spřv. My jsou včli jako podnět nalazení účelk
tržky.

Me improvizací, kterou velice pěkně dělali jít vyspělí žáci
které pak byla děkonce vypracována v pohybovou etudu.
kterou třída začátečnické začle v počtate se své osobní svěde -
níčtevest se vyplatile. Žáci, jakoby měli pocit, že jsou
v hudební, nechali se jí a pětatem sřhnout a byli obdivo -
vřchové předví a přčati.

2. třída Jakákoli rytmičká hudeb. Volný pohyb v prostoru, každý
dla svého. Pokyny učitele: 1. Každý je sám pro sebe.
2. dve spolu navšší kontakt, sjednocují se v pohybu.
3. Celý kolektiv postupně kontaktuje, ži pohyb je nej -
lepší, nejkřimavější, ten kolektiv přebírá. Inspiračti
pohyba se střičněji. Každý ne chce prosadit, ale ne se kač -
dou čenu. Kolektiv přebírá pouze ten pohyb, který ho

skutečně zaujme. 4. Opět každý sám pro sebe. 5. Dva nověří kontakt, jejich vztah se začíná ve vztah nepřítelůský, v pohybu jeden proti sobě. Ani jeden nechce převést pohyb druhého. 6. Opět tedy každý sám pro sebe. 7. Celý kolektiv nověří kontakt, ten se však postupně začíná v nepřítelství, všichni se /v rytmu/ bijí nahore, dolů, silně vyprasa. Nikdo se však nikoho nemá dotknout.

Stronze: Pohyb v prostoru a/ hra na hebu, b/ pohyb na hubu. Na pokyn Stronze se každý zastaví, dále pak na pokyn "volno" pokračuje hodičky, či pohyb na hubu tak, že každý se pohybuje z vzhledného postavení a výrazu Stronze.

Totéž, pouze "Stronze" není otevříté strnutí, ale na čtyři doby. V této chvíli nověří vždy dva spolu oběma kontakt a na Stronze dobu spolu strnau v jakési sousoší. Na pokyn "volno" se sousoší ve středu kontaktu jednoho a druhého pospíja. Na druhý pokyn "volno" se partneri opustí a každý se pohybuje sam volně na hubu, nebo pokračuje hra na-hebu. Pak opět Stronze atd.

Ura ruky: Hra je šivá "bytant". Odpověď, vyráží šinnost, seznamuje se s rukou partnerovou, veče a ní dialog a používání vrátní, citoslověč opož.

Ura hlavy: Počebně jako u ruky. Hlava však má menší možnosti pohybové, ale zato má možnost mimiky a navíc jíš také slevního vyjadřování. Hlava se tak jako ruka seznamuje s druhou hlavou, je veselá, smutná, má své problémy. Může být čemživá či skromná atd. Tak jako u ruky dochází k navazování blízkých kontaktů, ke sporům, k láskosti či nelibosti.

Čáci zpovětku hraji též výlučně černobílou hru, při které je dobře nějaký čas je poměchat. Duš jsou dvě hlavy která přeměňuje nebo se neopok na sebe šklabí, vyplazují

jezyk spoč. Pořádají konšerlingje navzdědně učitele docházejí k moun-
cím, obohacují hru situačně i dramatičky.

Hra vnitřního citání /Dominantou jsou zde plíce/.

Žáci si uvědomují sílnost plíce v situačních klíčů. při
lítosti i nelibosti, strachu, napětí z oběstrání apod.
Pocity, dorozumívání v tomto případě vyjadřují plíce
vdechů, nručením.

Hry se zástupnými slovy: Jako zástupné slova je možno použít
vhodný jezykolem nebo řeky vymyšlenou hatmatiku. ...

1. Do společnosti mladých lidí přijde cizinec. Rád by se
seznal, popřípadě zapojil do hry, kterou mladí hrají.
Je tedy třeba dorozumět se pomocí intence, náznaků,
sloviček pochycených z cizí řeči.
2. Každý z účastníků hry je jiné národnosti. Žáci mají za
úkol sdělit si vzájemně kde žijí, co je v jejich zemi
zajímavého, jaká jsou ta místa. uvítání.
3. Při další hře je možné stanovit předem i přesnou výjovou
linku. Příklad: A sedí v parku a čte.
B přijde a zjistí, že knihu, kterou A
čte, je jeho. Chce, aby jí A již
vrátil.
A opouští. Knihu dostal k vanečím.
Vznikne spor.

Přichází

- C a oznamuje B., že knihu přece půjčil
jemu.
B je potěšen, že bude mít svou knihu,
ale nechce, proč A od něho bez
pozdrava odchází.

Žáci mohou nejprve hru improvizovat, pak může náste-
dovat improvizace s použitím zástupných slov. /Bylo např.
použití zástupné slova "Perto", "Pertuto", "Pertento"./
Pořádají si mohou vytvořit pevný text.

4. Ke hrde se vztahující slovy je končně možná volit všechny jednoduché, krátké dramatické texty.

Typy se soustředěnou pozorností:

1. Duhy zvolně násobilka, např. třemi. Žáci říkají postupně dokola číslo, místo násobku pak "bum".
Tedy: 1, 2, bum, 4, 5 bum....
2. Čučorůžka: Jasnoujeme věci - např. v kuchyni. První jasnouje vše, druhý jí opakuje s přílohou další, třetí opakuje již dvě věci s přílohou další atd. Kdo se splátne, vypadá ze hry.
3. Podatelné jméno: První řekne písmeno a abecedu, pod kterým si myslí nějaké podatelné jméno. Druhý přidá další písmeno opět s předatovou podatelného jména, což by ovšem věděl, jaké slovo měl na mysli první... a tak se pokračuje. U konce skouší podatelné jméno, má šťastný bod. Zdobrášlím se sezení podívat.
4. Zdravá: Někteří jde ze dveří. V místnosti se začne umístití nějaké věci, něco na oděvu látku, případně na stole hrst na známou fyzického jednoduší látky. Hráčům musí zároveň si změna poznat.
5. Ruka - noha: Žáci leží na zemi. Učitel ve stejnou, postupně však zrychluje se rytmem říká:
Pravá ruka - /žáci ruku ze hlavy/, levá noha - /nohu pokrčít/, pravá ruka - /ruku zpět podél těla/ atd. Pokyny se různě střídají - a jsou-li již žáci pozorni a soustředěni, učitel tempo pokynů zrychluje.

K o n t a k t y - s o u d r ž n o s t

Čas se všichni setkávají se skutečností, že člověk - jedi-
ně sám nemůže zprovidit na číloho nic, že život není
podstatně možný bez přátelské vazby lidí celé společnosti.
Čas se setkávají i s tím, že utíká-li člověk od lidí,

vyhledávají mnohdy potřebnou samostatnost, brzy se opíjí k lidem nevrací, protože samostatnost člověka je tělesná a její trvalost nemůže vstati nikem jinou, než k zduchu.

Stále se o této pravdě setkáváme a přece si jí mnohdy neuvědomujeme. Nemusíme se jí učit jako nádobilku, protože se s ní setkáváme již při svém zrodu, vnitřně máme ji do sebe jako metafyzické mléko, jako vzduch.

Pro nás si práci je však uvědomění této pravdy zcela nezbytné.

Jak dlouhou cestu by museli učít, nezkušení adeпти herectví ve své práci učít bez pomoci pedagoga, než by sami došli k poznání platnosti a potřebnosti této pravdy v dramatické hře.

Mladý člověk aleš ve své přelévání nabeuplatnění. Vzpomíná si, jak probírají mnohé improvizace. Učitel si námit na dialog. Vědomí začíná se vehementně zapojit do hry, ale po chvíli hru přerušuje a mluví se v rozkladu: "Musíš udělat, říci to ti ona! "Musíš být veselější...." a počítá nabídky partnere. Neuvědomuje si, že člověk v životě nepředvídá, nemůže pořádat, aby ten či onen člověk jednal, reagoval podle jeho přání.

Ve třídách kolektivních bývá tato neuvědomění oně "pravdy" ještě markantnější. Učitel zeď např. jednořadý námit: "Jdete na výlet, hledáte nejlepší místo k táboření, rozmítáte se dohodnout". - Několik jedinců prosazuje ve hře své uplatnění, ostatní pasivně stávají, což těm prvním vůbec nevedí. Jakoby ti ostatní byli pro ně vzduch. Nekomunikují s nimi - a když učitel hru přerušuje otázkou, proč bylo o místě táboření takto nepravdivě rozhodnuto, když se většina vůbec nevyjádřila - všichni se požívají a prohlásí, že oni se přece dohodli.

Potřeba je tedy evidentní: čopomoci žáků, aby si uvědomili skutečnost kontaktů, soudržnosti, přijímání životních pravd za své v dramatické hře.

1. Britští žáci se uchopí za ruce, zavrou oči. Vedle učitel, porádí žák, kterého si určí kolektiv. V místnosti se rozestaví různě překážky, je-li to možné, vyjdeme se žáky i z místnosti, po schodech apod. Žáci si řetězově dávají pažky pouze stiskem ruky, každý je zodpovědný za toho druhého, aby se nepoukolil při podlézání, výstupu na stupínky apod.
2. Kruhy Žáci stojí opět se zovřenými očima v prostoru, postupně nacházejí ruce partnerů, až utvoří kruh. Tlustí se o kruh pak zužují tak, aby se ruce v ž e e h vzájemně dotkly - opět kruh rozšiřují, používají se - stojí osamoceni v prostoru.
3. Slizší snazí Předem se určí dvojice, stvořice atd., podle počtu žáků. Žáci stojí opět se zovřenými očima volně v prostoru, každý žák vydává tichý zvuk /sitoslovce, smuchlidsky.../. Podle zvuku najde žák určeného partnera, pak dvojice dvojlci, až se opět nakonec všichni spojí v kruh.
4. Jaskyně Předchází pohovor, jak jaskyně vypadá. Je tam vlhko, tma, proutci je vyšší a zase nízký, širší, zužující se, se stran mohou být různé výčnělky, na zemi kameny apod.
Zde již musí být pochopitelně značná představitelost a tak pro začátek, kdy nám jde pouze o uvědomění si kontaktů a soudržnosti, pomůžeme žákům opět různě rozestavěným nábytkem, paravanem apod. Každý žák si nejprve "jaskyni", dotvořenou svou mírou představitelosti a fantazie, projde sám. Pak procházejí širší jaskyni po dvou; třech,

celý kolektiv. Nejužšími tichých slov se používá k čeruzumání jen v nezbytné míře tehdy, jestliže se hra, fantazie a představivost rozvinulo již v dramatickou studii. Měří jí vědí, že silnější zvuk mále způsobit nesutí písku, kamene, musí se poslouchat, zde někde není slyšet voda, neuslyší-li ptáka, který by signalizoval blízkost věchofu. Hra je v podstatě nekonečná. Žáci jí v průběhu roku s přibýváním poznatků a zkušeností stále obchází, varírují.

5. Kontakt - spojení, styk. Zásuvka - vypínač - přeběhne jiskra a světlo svítí .. Jaké náčerné!.. Nemůžu se bát, není mi smutno, mohu číst, řívat se na věci, slovíčka, nejsem sám.....

Každý žák si našel v místnosti své místo, co nejdále od druhého. Všem je natlivě jsem pak dala úkol: "Ty lež a nic nedělej - Ty napiš životopisnou povídku o Jirkovi. - Jirko, ty učiň šestičky na tuto panenku, Aleno, vypočítej příklad /Alena chodí do 9. tř., příklad je z 1. ročníku průmyslovky/, Jindro, napiš básně na židli, ... atd." Oznářilo jsem jim že mají na úkol ži nicnedělat 40 minut. Až uhoďm do bubínku, že si mohou, bu/ou-li chtít, najít partnera. Bez řeči, gest, pauze učire. Jen pohledem se musí najít a říci já tě chci - ano - a já tebe taky. Pak mohou k sobě jít a dělat co chtějí. - Za dvěcet minut, kdy někde byl již umoten od nicnedělatí a druhý ze svého úkolu, jsem uho-dilo do bubínek.

Byl to pro nás jako diváko až dojemný zážitek. Přešakčili jiskry, světýlko se rozsvítilo. Za dalších

dvacet minut odevzdali díky dokončené většinou ze
práce toho druhého.

Nejpodstatnější však bylo, že pouze jeden
chlapec konstatoval, že když našel toho druhého,
naproběhlé jim zamrazení, příjemný pocit pláče a ra-
dosti.

Hru jsme pak opakovali v kratších intervalech,
bez řešení předchozích úkolů, napomáhajících v po-
ditu osamocení uvědomit si potřebu pomoci druhého.

6. Improvizace na dané téma: Příklad: Ujel ti vlak, musíš
dlouho čekat v čekárně na další. Máš dlouhou chvíli,
chce se ti s někým si povídat. Jak navádíš kontakty?
Komu bude líbivé si s tebou rozprávět?

Žáci mohou dostat na listech popisné charak-
tery, dané okolnosti. Posadí si vše, stanoví sami,
určen každý bez informování druhých, aby improvi-
zace byla šitá.

O náměty na jednoduché improvizace není nouze,
neboť velmi záhy přicházejí žáci sami s vlastními
náměty.

P r o v d i v é j e d n á n í :

K pravdivému jednání je zapotřebí někdy dopomoci
i navození pravdivé situace.

Například při pohybové hře jsem "ztratila" prstýnek.

„Mě před hodinou jsem ho schovala na nevhodném místě.“

Ke takovéto impulsu vznikly pochopitelně r e a k c e :
V různých úklu různé - formou i intenzitou odlišné.

Ke ukončení příběhu nalezení prstýnku /můj impuls byl

"kabinovaný", ale jednání žáků přirozené - n e c e v d i v ě ě,
bylo třeba okamžitě celou situaci zapřekovat /mysl již všo-
domě/, a upozornit pak, v č e m bylo jednání žáků p a p r v ě
p r a v ě ě i v ě ě ě i.

Je nutno neustále je upozorňovat a učít zvykat na
tuto kontrolní lepičku, která herci dopomáhá rozhodnout si,
jak se v určité situaci choval, jak reagoval jeho organizmus.

Jak se chovaly např. má plíce? Jak jsem dýchel v té
si oně chvíli - což pak hlavně ovlivnilo má fyzické jednání,
barvu hlasy, intencí atd. atd.

Úkoly na cvičení pravdivého jednání fyzického lze zadá-
vat b e z n a v e z e n í p r a v d i v ě ě s i t u a c i

1. Žáci mají v určitém čase najít špendlík.
2. " " " " uklidit rozhrázenou třídu.
3. " " připravit nějaké překvapení např. pro spolužáka,
který je nemocen.
4. V určitém čase rozbit roztrženou látku. /Možná dělat i
jako soutěž/.
5. Ve stanoveném čase, kdy učitel vyjde ze třídy, mají žáci
sníst sušenky, jablka apod. Nikde nesmí být přítížen,
nikde nesmí být drobeček. A počasně.

Každá takováto činnost se musí okamžitě opakovat již
jako hra, aby mohlo dojít k fixaci pravdivého jednání.

V a r i a c e s t u d .

Žákům je prospěšné, mohou-li si svůj růst ověřovat na
j e d n e m námětu, mohou-li studiu podle svých přibývajících
zkušeností obohacovat detaily, přicházet na různé
v a r i a c e apod.

Šperk: Učitel dějepisu vykládá o archeologických nálezích.

Přinose do školy ukázat starý vásoň Šperk, půjde-
ný z muzea. ^{Učitel} Již odvolán ze třídy, šel si zařadit.
Šperk, ponechav učitelům na stoleku, prohlížel,
tahají se o něj - Šperk se vřítí.

Společku je stude bráta pouze jako osvětlení
pravdivého jednání - hledání. Šel se zcela přiro-
zeně honí po třídě, perou se o Šperk, dají se jim
jít i hledání předmětu, o kterém vědí, kde je ukryt.
Hra však ještě není dramatická, rozjímavá. Šel to
cítí, přicházejí s nápady o ne učitelé je, aby
nápady žáků uměrnil tak, aby k oboustranné i k ve-
rsové docházelo pozvolna, aby se přidali vždy jen
jeden moment a teprve po jeho zvládnutí další.
Např. určení charakterů jednotlivých žáků v hrubých
rysech - kdy se pak již o Šperk vzájemní natáhají
a vznikají tak zále spory mezi žáky, rozdílnost
jednání žáků před učitelům spor.... Šperk zapadne
do tašky některého žáka, ten je neprávem obviněn
z odcizení, jeden ze žáků oň druhému Šperk
do kapsy z legroce či z ponasty

Nejdramatičtější se pochopitelně děje v
stude tehdy, kdy již zvládají charakterové odliš-
nosti, kdy jsou všichni již schopni velmi, přiro-
zené improvizace, a stude dospěje až k variaci,
kdy jeden žák Šperk "čyralně odcizí".

Při těto variaci nadošlo k šelování učitelé
či k mravokřným povrchním odhadům - jak by se to

patrně stále u mladších žáků. Žáci, patrně inspirovaní
Dostálovými "Výtečníky", uspořádali třídní soud, vůbec
zajímavý - a oproti "Výtečníkům" vážný a dramatický -
i když nakonec byl též zakončen na pravní, ovšem han-
livými osudami a "utlučen" houbou.

První část práce:

Když byli žáci již zcela zbaveni ostychu, když se
dokázali soustředit, začali jsem cvičení, k jakým
nikdyvíce neodvážím se učení Stanislavského, a jiných zahrani-
čních prosměrů, či v současné době u nás z výberné
práce V.H.

Nejsem pochopitelně Martinec a s chladem na svůj
věk ani celou jeho metodu přebírat nemohu, ale to, co
jsem možno převzít, přináším nejen doopr, ale hlavně
r y c h l í výsledky.

1. Lež na zemi - uvolnění fyzicky i duševně. Zposlou-
chávkou se do svých kolenníků. Každý je třeba jménem.
2. Vposloucháme se do rytmu vlastního srdce. Postupně vy-
tukáváme rytmus jednou rukou, přidáváme druhou, hlavu,
až postupně zapojíme do rytmu celé tělo.
3. Lež na zem, uvolnění. Objevujeme sami sebe. Cítíme, že
dýcháme, soustředíme se na plíce, čím dýcháme, jak dý-
cháme. Nos. I nosem dýcháme. Soustředíme se na oči.
Máme je i hýbat. ... Co se ještě hýbá, krčíme-li nos?
Objevujeme líce, čelo, celou hlavu, postupně se soustře-
ďujeme na jednotlivé části těla, zkoušíme, co vše se
dá dělat s rukou, nohou atd.

V pohybu, za rytmického doprovodu kobylky, obsahuje pohyb postupně hlava, hrud, pánev, ruka, koleno, chodidlo atd. atd.

4. Jméno. Jméno v počtu, se hlavou vytlačujeme strop nad námi, snažíme se vytlačit ho co nejvýše... až nakonec síly povolí a vše se vrátí k zemi.

Nás vy tlačujeme pomyslný strop s u k a m a a opět se do povolení sít.

5. Stojíme rovně, v napětí, v předstevě a počtu třeba telegrafních alupů. - Začínáme se v hadrového pondě. - Střídáme napětí, povolení.

6. Dech: Dýcháme uvolněně, zhluboka, v počtu pomedy a čistého vzduchu. - Jsme unaveni, máme strasti, přemýšlíme, jak je vyřešit. Dech je těžší, při nádechu se jaksi pozastavuje.

Nás velkou trému řád zkouškou spoj. - Dech je kratší, trhaný. - Vykonnáváme velmi těžkou, fyzicky namáhavou práci. - Dýcháme jako závodník, nenocný člověk spoj. Přidáváme zvuky, citoslovce atd. - Žáci si ověřují, jak se a různě dechem mění hlas. Do různých typů dýchání zařadíme stejný, kratičký dialog.

Při pokusech o ztotožnění se s dechem - plicemi neznaného, dítěte, anervovaného či jiného typu - jde vlastně o to, nejen dechem, ale celým tělem i celou paňkou s i t i s i plicemi onoho předstevovaného typu.

7. Každý si najde ve třídě své místo, které si pomyslně kolem sebe ohradí.

Fantazijně sdílí třeba představu koule, ve které má být součástí do sebe. V kouli nemá být žádná štrbina. Zkontrolujeme všechny spoje, celou ji "prokousáme" a urvaní trpělivostí. Závazí na tom má život.

V kouli se zabydlíme, každý si ji upraví podle svého vkusu, můžeme si ji i vyvolávat. Přesně představu prostoru je nesmírně důležitá, vede k dokonalému soustředění, ponoření v do sebe. - Vše je hotovo, lehnete si a je nám dobře. Jaro spátní do hlubin. ... Na se uvalíme .. Co vidíme ve své představě? ... Pobježme se nám počne špatně dýchat. Dýchání je stále nešťastnější, jaro ve tmě, nevíme, co se stalo. /Nejlépe pracovat se zavřenými očima/. S vypětím sil hledáme tržinu v kouli, konečně ji nacházíme, rosepujeme, vysílání uléhá. Doch se pozvolna dostává do normálu. Jaro bláznivě šťastní. Jaro smut, svou nešikovnou radou můžeme dát na jevo jakýkoliv způsobem. Vidí nás nikdo nevidí a naslyší.

- F. Studie, prováděná se záky koncem roka - prošla několika fázemi: a/ Volná improvizace; b/ Cvičení jednotlivých momentů, situací, charakterů; c/ Studie se zvláštními danými okolnostmi; d/ Studie i v detailech s danými okolnostmi; e/ V příštím 1. roce zkoušeno jako náznak s daným textem, který si žáci přes předání naplní:

U závažných vankelů ve vilo je požádán většinou bývalých spolužáků. Společnost je přepravena, oleupena, svázána a zavřena ve sklepě. .. Všichni se probírají z curčení,

se pracuje již tak, aby byla doručena až do určitého určitého cíle.

Proč jí vždy dvě věci říká. Má se říci, že praví si utváří franky podle svého vkusu. Tvrdí si slovo - svůj ideál.

Nejvíce si "tvorce" vytváří ze svého přítele muže, kterému postupně sděluje. "Chci, abys také chořil, také sešel, lašel, bál, sešel." ... Postupně tvorec vdechuje slovo (uši určením povrchových ryse) a zavádí ho do určitých situací Nept.: "Čekám na tebe a ty přijdeš pozdě. Ne, tak ne! Chci, abys mi přinesl květiny, již ve dvacátých se omluvil a vysvětlil, proč jsi přišel pozdě."

Nebo: "Jak bys jedl Prostředně? Co bys učinil tehdy a tehdy? ... Ne, já to chci tak a tak..."

- . -

Bylo nejvíce pozorovat, jak si tímto každý utvářel svého přítele zcela odlišného charakteru, než by on sám. Nejzajímavější "tvorka, ke které jsem se po včasně všichni chovali jako ke křehké bytosti, překvapivě nepřikládala kovárny zřetelně parafrázou přistupem: Dívka-objekt jí utvářený, měla přijít pozdě domů. Když přišla, již ve dvacátých se omluvila: "Čekala jsi dlouho? Nežlebo se, prosím, já...." Nežlebo křehotinka jí neschopla omluvit: "Řekla jsem, že si tvořím přítelkyni a ne posleka. Děláš ztrápené sděluje a určitě jsi sice chtěla pomoci. Myslela jsem, že aspoň ve hře získám na chvíli přítelkyni - a je to smutek".

pořít.

Chce-li učitel své učence dovést dobře a v krátké
časné době do optimální připravenosti, uvědomuje si
didaktické hry, pomocí nichž schopnosti teore-
tické znalosti ani praktické zkušenosti, nebuďto-li v prvé
radě znát své učence, kteří potřebují být pochoptitelní
každý rok jiná.

U nich musí vycházet především, pro ně musí znát a
znát hledat a objívat a z toho nejdůležitější
a nejdůležitější cestu do vědecké kategorie
filosofie "Hry".